

Conceptuele kunst & de nieuwe media

Video, film & performances in the picture

In het afgelopen jaar zijn er diverse kunstenaars geweest die hun opvallen zoortd ze buiten de geuite paden tralen, met beelden of performances, die niet alleen de rano betroffen, maar ook de fantasie prikkelden en de grenzen tussen illusie en werkelijkheid verlegden.

Documenta X Kassel

Bijvoorbeeld tijdens de tiende Documenta afgelopen zomer, de grote jaarlijkse kunstexpositie in Kassel, waar de Franse samenlester Catherine David kunst in velerlei uitingsvormen samengebracht, die volgens haar een bepaalde maatschappelijke taak of boodschap had. Hoewel in eerste instantie de overwegend conceptuele kunst moeilijk te doorgronden is, werd ik er bij nader inzien steeds meer door geboeid. Onder andere omdat men door dit kunstevenement met de neus gedrukt wordt op het wel en wee in de wereld. Waarschijnlijk door een verporogen menselijk verlangen naar warmte en contact is er duidelijk een trend van interactiviteit en communicatie in de kunstwereld ontstaan, onder andere door het gebruik van de nieuwe media. Dimaal was er door Catherine David ook bewust naar gestreefd om kunstenaars uit minder bekende werelddelen, zoals Azië en Afrika, te selecteren.

Een ware blikvanger uit Azië was de vermakelijke installatie van de uit Singapore afkomstige Matthew Ngui. Zijn installatie, een performance bestaande uit onder andere een plastic huizenstelsel liep door de gehele expositieruimte, een oud stouwsgebouw. Op de bovenste verdieping stonden zijn kookattributen, zoals pannen en vergieten, en via het huizenstelsel en zijn computertoetsenbord konden de bezoekers beneden opdrachten geven (het zoals in sommige restaurants de bestellingen aan de keuken worden doorgegeven).

'You can order and eat delicious poh-pah' was de titel en hieraan hadden talloze mensen gehoor gegeven. De lege etensbakjes met stokjes, met daarbij briefjes en kaartjes, lagen in rnen als stille getuigen. Nina als kunstwerkjes in de benedenzaal opgesteld. De communicatie in de vorm van geprinte teksten was in de bovenzaal opgehangen. Koken en eten zijn de meest algemene menselijke activiteiten, de verschijningsvorm is daarentegen zeer cultureel bepaald, denk alleen maar aan de verschillen tussen de Hollandse en de Aziatische eetcultuur. De culturele identiteit, en hoe die in de hedendaagse realiteit stand kan houden, is een centraal thema in Ngui's werk. Ideeën

Videokunst en andere vormen van nieuwe mediakunst staan de laatste tijd weer extra in de belangstelling, behalve bij gespecialiseerde galerieën en exposities zijn ze inmiddels ook doorgedrongen tot de klassieker ingestelde musea. Werk van de winnares van de Prix de Rome '97 Femke Schaap is momenteel te zien op de expositie 'Bull's Eye' in het Montevideo-instituut te Amsterdam, samen met vijf andere media-kunstenaars.

over smaak, esthetiek en expressie, en hoe die worden beïnvloed door onze culturele identiteit, konden via deze performance uitgewisseld en getoetst worden. Matthew Ngui woont en werkt in Australië en Singapore, en neemt deel aan diverse internationale exposities.

Nederlandse kunstenaressen

Het nationale volksvoedsel van Indonesië, rijst, was het onderwerp van een ander opvallend werk. 'Rijst' getiteld, Marika van Warmerdam (1959), een van Nederlands bekendste kunstenaressen, exposeerde op de Documenta X een ontroerend filmpje van een Indonesische meisje dat, in een eindeloze 'loop', telkens een mand rijst boven haar hoofd tilt en langzaam leeg laat lopen, telkens en telkens weer. Van Warmerdams werk is intrigerend, omdat zij een gewoon onderwerp of gebeurtenis uit zijn context haalt, waardoor het gewone, alledaagse, iets bijzonders wordt. Haar werken zijn steeds anders, zo toonde zij in het Stedelijk Museum te Amsterdam tijdens het World Wide Video Festival in september '97 onder andere twee filmpjes van een dikke, bruine beer, die tijdens het ene beeld ontspannen en wel tegen de deurpost leunt; het andere beeld laat de rechteopstaande beer zien, die met zijn voertpooten de deurstijlen bestaet en steeds zakken ze troosteloos naar beneden. Of je wilt of niet, je raakt toch geboeid door de steeds herhalende beweging, de handeling of het

geluid. Haar conceptuele, bij uitstek intellectuele kunst, die op de Tiende Documenta overigens uitstekend op zijn plaats was, biedt toch nog ruimte voor ieders persoonlijke associaties en emoties, ontroering, verbazing of verwondering.

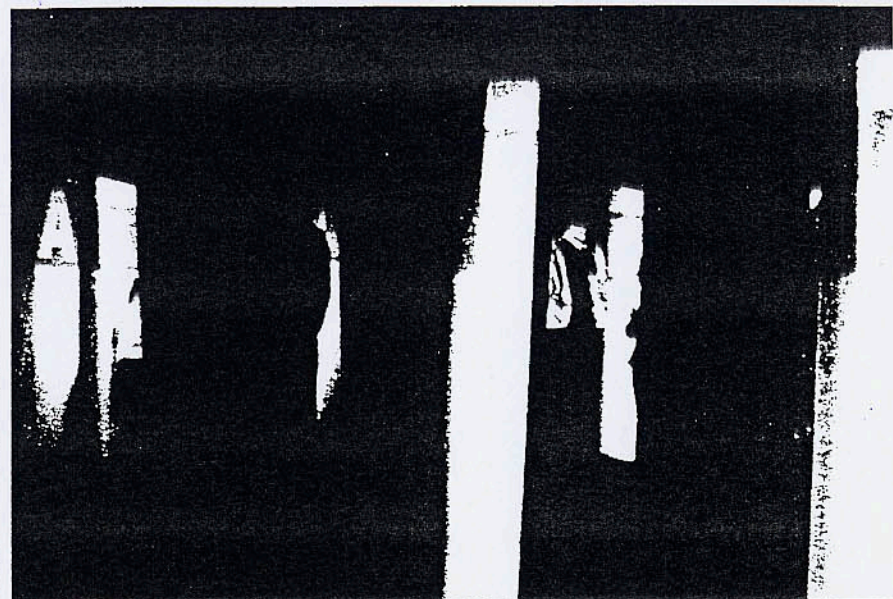
Maar Nederland heeft op dit gebied veel jong talent in huis, zo maakte ik op de expositie 'The Second' (januari-maart '97 in het Stedelijk Museum) kennis met het werk van Fiona Tan, die trouwens al vanaf 1985 regelmatig in binnen- en buitenland exposeert. Haar werk voor 'The Second', een tentoonstelling met als thema 'tijd', bestond uit twee installaties met name 'Witness' en 'Atlas of the Interior'. 'Witness' had als basis een vijf seconden durend filmpje van een oneluk tijdens een autorace. Deze toevallige registratie van dit ongeluk representeerde voor haar de essentie van het medium film. In haar eigen videobeelden experimenteerde ze met verschillende vormen van tijd. De vallende figuur daarin refereerde aan het filmfragment: De installatie omvatte vier hangende monitoren, verscheidene van formaat, die vier tijdscheden weergaven (een frame, seconde, minuut en uur) en een steeds veranderende camerapositie, samen vormden ze eigenlijk de ontleding van een moment. De monitoren vormden samen tegelijk een soort uurwerkmechanisme, wederom verwijzend naar de tijd. Kunstenaar Fiona Tan maakte in 1997 ook haar eerste langere documentaire. Dat u in interessante tijden moge

leven! over de historie van haar Aziatische familie, die op het Nederlandse Filmfestival al meteen de prijs van de stad Utrecht ontving.

Montevideo

Ook in het Museum: Beelden aan Zee te Scheveningen waren onlangs diverse video-installaties te zien, tijdens de expositie 'Het Eigen Gezicht', met onder andere werk van de getalenteerde Marjan Laaper. In een vorig artikel heeft u hierover uitgebreid kunnen lezen. Maar als u toch nog werk van haar hand wilt zien, dan kunt u tot en met 7 maart naar Montevideo, het Nederlands Instituut voor Mediakunst, te Amsterdam gaan. Hier wordt de expositie 'Bull's Eye' gepresenteerd, waaraan zes beeldend kunstenaars deelnemen. Behalve de creatie 'Tritolium' uit 1996 van Marjan Laaper kunt u werk zien van Karin Bosch, 'Turtle Tape' uit 1997, vervolgens Jeroen Kooijmans met een intrigerend reisverslag 'Delhi Express', Petr Zubek met zijn installatie 'Wunsch' en Bart Dijkman toont werk getiteld 'Observation #762'.

Femke Schaap is als enige met twee werken vertegenwoordigd. Zij won in 1997 de prestigieuze Prix de Rome in de categorie Beeldhouwen, met 'De Terugkeer van de Kolossale Man' en drie andere filminstallaties. Eigenlijk geeft zij een nieuwe dimensie aan het beeldhouwen, zij beeldhouwt namelijk met licht. Zij confronteert de toeschouwer met beelden uit het normale leven. Zij zal met deze conceptuele kunst de ene toeschouwer verbazen en daarmee zelfs afstand weten te scheppen en weer anderen zullen spontaan de intimiteit van het moment willen meebeleven en hierdoor ook hun fantasie de vrije loop laten. Femke Schaap (1972) volgde na haar opleiding aan de Rijksvrij Academie te Amsterdam ook een studie aan het Sandberg Instituut. In 'De Terugkeer van de Kolossale Man' tegen vervolg op 'De Kolossale Man' dat in Montevideo wordt vertoond, ziet de toeschouwer een aantal pilaren waaromheen kinderen tikkerij of verstoppele spelen. Zoals in al haar werk zijn de pilaren 'shaped canvases', namelijk polystyreen panelen, waarop de zuil en de kinderen geprojecteerd worden. Kortom de performance noodt uit tot meespelen. Zelf vond ik 'Oma's boerderij' - waar het beeld van een vrouw te zien is, die regelmatig met haar hand over de tateel strijkt en waar rechts van haar een kleine boerderij te zien is waar verhuizers al en aan lopen om het huis leeg te halen - heel aangrijpend. De dikke jongeman in het werk 'Roelof', die zo ontspannen lag te snurken in een gara-

'Terugkeer van de kolossale man' van Femke Schaap (Foto: Cury Markerink.)

ge tussen de autobanden en waar af en toe een hond even aan zijn voeten snuffelt, had een bijzondere, komische uitstraling waardoor men de neiging kreeg om hem wakker te schudden! Femke Schaap weet op voortreffelijke wijze de toeschouwer bij haar werken te betrekken en dit was ook één van de redenen van de jury om haar de Prix de Rome toe te kennen.

Behalve op de Prix de Rome-expositie in de Bagagehal te Amsterdam en nu in Montevideo was haar werk onlangs ook te zien op de expositie 'In de sloot ... uit de sloot' in het Stedelijk Museum Amsterdam, waar werken van 23 kunstenaars werden getoond, die genomineerd waren in het kader van de Gemeentelijke kunstankoopregeling. Veel jonge kunstenaars hadden hun werken ingezonden en daarom was er relatief veel video en film te zien. Directeur Rudi Fuens-kochi werk van tien kunstenaars en uiteraard waren hier veel videowerken bij. Om maar enkele te noemen, werken van Barbara Visser en Theo van Meerendonk en de installatie 'Ruth van Remy Jungerman'. Dat je met 'oude' media echter ook nog heel frane en zelfs innovatieve kunst kunt maken, bewees het werk van Michael Ruedecker, hij versterkte zijn intieme, geschilderde voorstellingen door in de geschilderde gedeeltes borduurdraden toe te voegen, wat een heftig effect oplevert.

Montevideo Time Based Arts, Keizersgracht 264, Amsterdam, tot en met 7 maart 1998. Openingsriten dinsdag tot en met zaterdag van 12.00 tot 18.00 uur.